

Mordet på Viggo Hansteen

Av Tor Rynning Nielsen

Den 10. september 1941 erklærte Reichskommissar Terboven unnakstilstand for Oslo og Aker politidistrikt.

Samme dag ble lederen av LOs juridiske kontor, Viggo Hansteen og fagforeningsformann Rolf Wickstrøm dømt til døden av en tysk standrett, dvs. ved summarisk rettergang. Dødsdommene ble samme dag fullbyrdet ved skyting.

I «Antenne ti» den 18. juni d.å. ble den av Hans Fredrik Dahls bebudede bok om Vidkun Quisling behandlet bl.a. ved et intervju med forfatteren. Han uttalte der at han for flere punkters vedkommende mente å kunne rehabilitere Vidkun Quisling. Som ett eksempel nevnte han at Quislings styre gikk systematisk imellom og forsøkte å dempe tyske overgrep.

På bakgrunn av Hans Fredrik Dahls ovennevnte uttalelse kan det være av interesse å se nærmere på Quislings befating med mordet på Viggo Hansteen den 10. september 1941 - om han da forsøkte å dempe det tyske overgrep.

I tiltalebeslutningen mot Vidkun Quisling ved Eidsivating lagmannsrett i 1945 heter det under pkt. V a:

«I en konferanse med stedfortredende Gauleiter Wegener den 28. august 1941 og i tidligere samtaler med tyske myndigheter framkom tiltalte med uttalelser og råd angående advokat Viggo Hansteen. Han talte om advokat Hansteens «farlige virksomhet» og beklaget seg over at ikke engang denne «røde-armist, oberst og kommunist» var blitt fjernet. I et P.M. til tyske myndigheter av 17. september 1941 refererte han sine uttalelser derhen:

«Advokat Hansteens farlige virksomhet»

«Jeg har gjentagne ganger advart mot fagforeningslederne og betegnet dem som uforbederlige kommunister, som bare ventet på den programmessige krig mellom Sovjetunionen og Tyskland for å omsette sin ondartede, hemmelige virksomhet i åpen handling på signal fra London og Moskva. Særlig har jeg mange ganger gjort oppmerksom på den nå skuttede advokat Hansteens farlige virksomhet. Han utnyttet meget lurt Rikskommisariatets tillit...»

Tiltalte forsto at disse uttalelser kunne forvoide advokat Hansteens død, og faktisk bevirket eller medvirket de også til at advokat Hansteen ble myrdet av tyskerne den 10. september 1941.

Lagmannsrettens dom av 10. september 1945 vedr. denne del av tiltalen hadde dette innhold:

«Om tiltalebeslutningen post V, medvirkning til forskjellige drap, har retten ansett følgende bevisst:

Tiltalte har vært irritert over den innflytelse høyesterettsadvokat Viggo Hansteen hadde hos tyskerne på grunn av sin dyktighet og faglige innsikt i arbeidspørsmålene. Han har derfor fremstilt ham som en person som drev en farlig virksomhet, og beklaget seg over at denne «røde armist, oberst og kommunist» ikke var blitt fjernet. Dette uttalte han til den stedfortredende Gauleiter Wegener den 28. august 1941 på en tid da situasjonen var meget spent. Det var således 31. juli 1941 av rikskommisæreren gitt forordning om unnakstilstand. Det ble her gitt adgang til standrettslig forfølgning mot dem som forstyrrer eller truer den offentlige orden og sikkerhet, det økonomiske liv eller arbeidsfreden. Standretten idømmer, heter det, dødsstraff, eller livsvarig tukthus eller tukthus ikke under 10 år. Tiltalte måtte under disse omstendigheter forstå at det kunne medføre den største fare for advokat Hansteen at tiltalte i den stilling han sto til tyskerne omtalte Hansteen på en slik måte. Han må ha innsett at følgene kunne bli at Hansteen ble arrestert og satt for standrett og skutt, så snart unnakstilstand ble erklært. Tiltalte hadde jo klaget over at Hansteen ikke var blitt fjernet tidligere. Så vidt opplyst hadde Hansteen ikke foretatt noe som ga grunn for tyskerne til å henrette ham, men likevel ble han under unnakstilstanden stilt for

Viggo Hansteen

■ ■ 10. september er det 50 år siden Viggo Hansteen og Rolf Wickstrøm ble henrettet av nazistene. Hvilken rolle spilte Vidkun Quisling i denne saken? Høyesterettsadvokat Tor Rynning Nielsen polemiserer mot Hans Fredrik Dahl, som er på trappene med sin Quisling-biografi.

se omstendigheter forstå at det kunne medføre den

største fare for advokat Hansteen at tiltalte i den stilling han sto til tyskerne omtalte Hansteen på en slik måte. Han må ha innsett at følgene kunne bli at Hansteen ble arrestert og satt for standrett og skutt, så snart unnakstilstand ble erklært. Tiltalte hadde jo klaget over at Hansteen ikke var blitt fjernet tidligere. Så vidt opplyst hadde Hansteen ikke foretatt noe som ga grunn for tyskerne til å henrette ham, men likevel ble han under unnakstilstanden stilt for

«Terroren ble brutt med klare linjer»

Ordene falt i PM til Terboven en uke etter at Viggo Hansteen ble drept, og lar seg ikke forsvare. Føreren maktet det ikke for retten. Folk som fremdeles er tro mot hans minne, bør la slikt forsvar være.

standrett og skutt. Den 17. september 1941, en uke etter at Hansteen på denne måte var myrdet, skrev tiltalte i et Pro Memoria til rikskommisæreren blant annet følgende:

«De tiltak som nå er truffet i henhold til unnakstilstanden, som ble erklært på grunn av streiketrussele, viser hvor lett det er å bryte motstanden i slike kretser». Senere nevner han en merkbart økning i innmeldelsene i N.S. «Nettopp fordi terroren ble brutt med klare linjer». Videre heter det: «Det har vist seg at det etter hvert modnede forsøk på en generalstreik meget lett kan kveles i fødselen ved at man pågriper bandeførerne». Litt nedenfor: «Det er for oss ikke til å forstå at en slik hensiktsmessig metode som jeg gjentatte ganger har påpekt som egnet for Norge, ikke kan anvendes i fullt omfang på alle områder».

Dette Pro Memoria viser etter rettens mening tydelig at fremgangsmåten under unnakstilstanden var i samsvar med tiltaltes ønsker og av ham ble betraktet som en lett og hensiktsmessig måte å ordne forholdet på. Når dette sammenholdes med hans uttalelse på forhånd, der han utpeker Hansteen som den som driver farlig virksomhet, er rotten på det rene med at tiltalte har vært seg bevisst at henrettelsen av Hansteen kunne bli følgen av hans uttalelser om ham, og at henrettelsen ikke var mot tiltaltes ønske.

Han må derfor felles etter straffelovens § 233. Anken vedrørende dette punkt i dommen ble forkastet av Høyesterett.

Tiltalebeslutningen og dommen taler for seg og trenger ingen nærmere kommentar.

Det kan ikke være noen tvil om at Quisling ved sitt angiveri bevirket eller medvirket til at Viggo Hansteen ble myrdet.

Rehabilitering er i den anledning ikke akkurat det første man tenker på når det gjelder Vidkun Quisling.

Jeg vil ikke unnlate å nevne at det var NS-medlemmer som etter krigen, og etter å ha blitt kjent med innholdet av Quislings ovennevnte Pro Memoria til Reichskommissar Terboven av 17. september 1941, tok offentlig avstand fra Quislings befating med mordet på Viggo Hansteen.

I forbindelse med en avispolemik i 1977 mellom Odd Melsom og undertegnede vedrørende Quisling, skrev Leiv Storhaug følgende:

«Enhver dialog om okkupasjonstiden ser ut til å ende i Quislings person. Så også nå, da høyesterettsadvokat T. Rynning Nielsen setter Odd Melsom ettertrykkelig på plass. Med Quislings egne skrevne ord:

«Det er for oss ikke til å forstå at en slik hensiktsmessig metode som jeg gjentatte ganger har påpekt egnet for Norge, ikke kan anvendes i fullt omfang på alle områder».

Ordene falt i PM til Terboven en uke etter at Viggo Hansteen ble drept, og lar seg ikke forsvare. Føreren maktet det ikke for retten. Folk som fremdeles er tro mot hans minne, bør la slikt forsvar være.

I allfall hadde Quisling intet grunnlag for bruk av uttrykket «oss» om seg selv. Dette må da oppfattes som siktende til partiet NS. Men det var ikke mange av dets medlemmer som var enige i standrettslig forfølgning av landsmenn. Derfor ikke grunn til å forsøke slikt forsvar eller forklart 35 år etter udåden».

Nå kan vi velge

Fra Asplund

Lurte på om det var det samme som den